

SZEMLE

A Magyar Tudományos Akadémia Könyvtára 1826—1961. Bp., 1960, Akad. Kiadó. 109, [3] l., 1 t.

A Magyar Tudományos Akadémia könyvtára 135 éves. Az Akadémiai Kiadó szép kiadványa főként ezt az évfordulót ünnepli. Jó alkalmat nyújt azonban arra is, hogy az elmúlt másfél évtized folyamán teljesen megújult, újra nagy feladataira eszmélt és virágzó fejlődésnek indult könyvtár áttekintse múltjának nem egyszer viharos arapályát, jelenének szép eredményeit és jövő fejlődésének feladatait. A könyvtár állománya jelenleg mintegy 670 000 kötet könyv és periodika és 200 000 kéziratári egység. Az állomány nagyságát tekintve is hazánk egyik legfontosabb gyűjteménye. Értékét csak növeli az a körülmény, hogy igen jelentős könyvtári anyagot őriz olyan körökből, amelyeknek nemzeti ereklje-értéke rendkívüli, vagy amelyeknek szaktudományi értéke különösen figyelemre méltó. Munkájának jelentőségét az is növeli, hogy egyik központi intézménye az ország egész tudományos életét irányító Magyar Tudományos Akadémiának, hogy irányítója az akadémiai intézetek hálózatának (38 könyvtár, mintegy félmillió kötet összállománnyal), hogy minden könyvtárunk közül legkiterjedtebb és legélénkebb nemzetközi cserekapcsolatot bonyolít le (86 ország több mint 1700 intézményével). De az Akadémiai Könyvtár beilleszkedett az országos könyvtárszervezetbe is, nem pusztán akadémiai intézmény, hanem az akadémiai feladatok teljes vállalása mellett fontos szerepet játszik az országos könyvtárhálózatban, sőt, igen figyelemre méltó munkát végez a maga jellegének megfelelő nemzetközi szervezetekben is.

A könyv, amelyet Rózsa György igazgató irányításával a könyvtár vezető dolgozó szerkesztettek, először egy igen sikerült tömör áttekintést nyújt a könyvtár történetéről, feladatköréről, és az Akadémiához fűződő kapcsolatairól; a második

fejezetben világos áttekintést ad a könyvtár használatáról (olvasótermek, kölcsönzés, katalógusok, tájékoztató szolgálat, gyűjtemények); a harmadik fejezet a könyvtár cserekapcsolatainak legfontosabb adatait közli; a negyedik fejezet az akadémiai könyvtárhálózat felépítését ismerteti. Az okosan és tömören fogalmazott szövegrészt a további tájékozódást szolgáló gondosan válogatott bibliográfia és a könyvtár kiadásában megjelent munkák jegyzéke egészíti ki.

A könyv második, ugyancsak igen gondosan és körültekintő figyelemmel szerkesztett részében képek sorozata mutatja be a könyvtár legfontosabb támogatóit, régi munkatársait, helyiségeit, munkaeszközeit és gyűjteményeinek kimagasló értékű darabjait.

K. D.

Tanszéki könyvtárosok tanfolyama. (Szerk. UHLMANN Aladár). Miskolc, 1960. 2, 48 l. (Nehézipari Műszaki Egyetem Központi könyvtárának könyvtárosi tanfolyama. 2.)

Az egyetemi könyvtárak hivatása, hogy az egyetemen folyó oktató, nevelő és kutatómunkát szakirodalommal támogassák. A szakirodalom összegyűjtése hatalmas feladat, és ezt csak az egyetemek központi könyvtárai és a tanszéki könyvtárak szoros együttműködésben oldhatják meg sikeresen. A tanszékek nagymennyiségű értékes szakanyagát 90%-ban oktatók (adjunktusok, tanársegéd) és adminisztrátorok kezelik, akik a könyvtárosi munkát mellékfoglalkozásként végzik. E tanszéki könyvtárosok szakképzése egyetemi könyvtárügyünk egyik sarkalatos pontja. A legkitűnőbbben szervezett könyvtári rendszer is csődöt mond, ha a könyvtárosok nincsenek felkészülve a rendszer gyakorlati keresztvitelére.

A külföldi szakirodalom a tanszéki könyvtárosképzés két fő válfaját ismeri: kiképzés az egyetemi könyvtárban, és a szakismeretek elsajátítása tanfolyamok útján. Az egyetemi könyvtárban történő szakképzés — bár hatékonysága vitathatatlan — számos nehézségbe ütközik, nálunk járhatóbb út a másik: a tanszéki könyvtárosok tanfolyamokon való előkészítése és továbbképzése. Ezen a téren több egészséges kezdeményezés történt, közülük az Eötvös Loránd Tudományegyetem könyvtára 1953-ban rendezett tanfolyamát időben és színvonalban egyaránt elsőnek tekintjük. A tanfolyamok előadásait — sajnos — nem adták közre. Így hasznos vállalkozásnak számít a műszaki felsőoktatási könyvtárhálózat központjának rendezésében a miskolci Nehézipari Műszaki Egyetemen megtartott tanszéki könyvtárostanfolyam anyagának publikálása.

Az egyetemi jegyzetek mintáját követő kiadvány az előadók óravázlatai alapján készült. Szerkesztésénél is érvényesült a tanfolyam szervezőinek alapelvei: csak azt tanítani, amire a tanszéken szükség van. Az állománygyarapításról és állományvédelemről szóló fejezet lényegében működési szabályzat és ügyrend a tanszéki könyvtárosok számára. A könyvek feldolgozását tárgyaló rész tömören ismerteti a címléírás és a szakozás legfőbb irányelveit. Mivel az egyetemi könyvtár központilag dolgozza fel a tanszékek könyveit, elegendő, ha a tanszéki könyvtárosok e téren passzív szaktudással rendelkezve ismerik a címléírás szabályokat, és a jelzeteket, rövidítéseket stb. megértik. Műszaki egyetemeken tanszékeink igen fontos kérdés az ipari kutatás legújabb eljárásainak, technológiájának az ismerete. E felismerésből kiindulva a kiadvány nagy súlyt fektet a műszaki dokumentáció kérdéseire. A terjedelem szabta határokon belül igyekszik az irodalomkutatás és bibliográfia lényegét részletesen kifejteni. A folyóiratok nyilvántartását és kezelését röviden tárgyalja, az ismertetett elvek részben túlhaladtak — ez a kiadvány legkevésbé sikerült része.

A jegyzetben módszertani szempontból érdekes részletekkel is találkozunk. Ilyen például az irodalomfeltárás mozgásformáinak, a dokumentáció és a bibliográfiák megjelenésének, a szerzeményezés és feldolgozás időeltolódásának, a műfajok szerinti feltárás sebességének és mélységének újszerű, az összefüggéseket jól szemléltető grafikus ábrázolása.

Nem feladatunk és méltányos sem volna, hogy egyik legfiatalabb egyetemi könyv-

tárunk újfajta kezdeményezését a maximalizmus nézőpontjából bíráljuk. A kiadvány hiányosságai ellenére is jó segéd-eszköz a tanszéki könyvtárosok receptív tanulásához.

MÓRA LÁSZLÓ

Budapesti Egyetemi Könyvtár kiadványai.

1—10. füzet. Bp. 1958—1959.

Tudományos intézetek, intézmények régi szokása ez: összegyűjteni a közös műhelyben készült, esetleg a közös műhellyel valamiféle kapcsolatban álló — gyakran már másutt publikált — dolgozatokat, és az illető intézmény, intézet nevét magában hordozó sorozatcím alatt közölni őket. Nem kétséges, hogy amikor napjainkban ez a régi szokás többhelyütt feléledt, e sorozatokkal szemben a valóban haladó hagyomány szigorú követelményeivel kell fellépniünk, sőt, mivel korunk tudományos élete messzemenően differenciálódott, az intézmény rendeltetésével egybehangzó tervszerűségnek még szigorúbb feltételeit szabjuk meg velük kapcsolatban.

A Budapesti Egyetemi Könyvtárra egyetemi jellegénél, tudományos könyvtári voltánál és gyűjteményeinél, valamint történeténél fogva egyetemi oktatásunk és tudományos életünk mai szervezetében szövetvényes, gyakran összefüggő feladatok hármlanak. Ezek közül a legfőbbek az alábbiakban foglalhatók össze: 1. az Eötvös L. Tudományegyetem oktatási munkájának, 2. a tudományos, főként történeti-filológiai kutatásoknak könyvtári szolgálata, 3. az előbbi elsődleges könyvtári feladatok minél tökéletesebb teljesítését előmozdító, de emellett az egész magyar könyvtárügyet is támogató könyvtártani-könyvtárelméleti kutatások művelése, végül 4. a megelőző három feladat tudatosabbá tétele meghatározott történeti vizsgálódások által. Így tehát az ismertetendő sorozat — mint sorozat — értékét a kiadványok egyedi értéke mellett az szabja meg, hogy a könyvtár felsorolt feladatai kitapinthatók-e a sorozat egészében és egyes füzeiben.

A Budapesti Egyetemi Könyvtár gyűjteményeinek gyarapításával és feltárással, valamint bibliográfiai munkásságával (Bibliográfiák az egyetemi oktatás számára) jelentős segítséget ad az egyetemi képzés színvonalasabbá tételéhez és a tudományos kutatás felé való részleges kiterjesztéséhez. A sorozaton belül — más formában — ezt a gondoskodást képviseli PAJKOSSY György — TÓTH András — VÉRTESEY Miklós: *Tájékoztató tanszéki könyv-*

tárosok számára (Bp. 1958, Felsőoktatási Jegyzetellátó soksz. 78 l.) c. összeállítása. E munkának legfőbb érdeme az, hogy valóban a tanszéki könyvtárosok számára készült, amit az összeállításnál követett módszer bizonyít a legjobban: ahol elengedhetetlen követelményekről van szó, ott részletez és magyaráz, ahol csak kíváncsalmakról, ott mindössze jelez. Így bőven tárgyalják a szerzeményezést, közlik a katalógizálás és az állományvédelem minimumát, de pl. a szakozásra már inkább csak elvi magyarázattal szolgálnak. A könyv előszavában kimondja, hogy nem akar maximalista lenni, s ezt a célkitűzést jó pedagógiai érzékkel végre is hajtja, s tulajdonképpen ezért vált az intézeti könyvtárosok nélkülözhetetlen segédeszközévé. Hogy mégsem ajánlható minden más hálózat számára, az okozza, hogy — igen helyesen — az egység fenntartása érdekében előírásaiban tartja magát a Budapesti Egyetemi Könyvtár sajátosságaihoz.

Mindennek ellenére — tekintve a sorozat túlnyomó részének tudományos jellegét — használati volta miatt nem ebben a sorozatban kellett volna megjelentetni. Az egyetemi oktatás előmozdításának feladatköréből ehelyütt egészen más eredményeket szeretnénk látni, pl. az egyetemi hallgatóval mint olvasóval végzett kutatások és felmérések eredményeit, az intézeti könyvtárak és a központi könyvtár kapcsolatának felderítését, az egyetemet szolgáló bibliográfiák elvi problémáit, hogy csak néhányat említsünk, hangsúlyozva: a téren szinte korlátlan lehetőségek nyílnak a kutató könyvtáros előtt, s világszerte már most is jelentős vizsgálódások folynak ebben az irányban.

Ugyanígy nem kívánczik ide Tóth András: *Tanácsköztársasági nyomtatványok az Egyetemi Könyvtárban* (Bp. 1959, Felsőokt. Jegyzetell. soksz. 19 l.) c. összeállítása sem, amely a feladatok között másodikkul jelzett tudományos kutatás segítését lenne hivatva itt szimbolizálni. Ismét hangsúlyozzuk: korántsem a kiadvány létjogosultságát vonjuk kétségbe, sőt ellenkezőleg, szerencsésen egészíti ki nem nagyszámú, de lényeges dokumentummal az Országgyűlési Könyvtár kiadványait, azonban gyűjteményei feltárására a Budapesti Egyetemi Könyvtár külön sorozatot is indíthatna.

A könyvtári gyakorlat egyéb kérdései már sokkal erősebb visszhangra találnak a Budapesti Egyetemi Könyvtár tudományos törekvéseiben, s már eddig is néhány országos jelentőségű hozzászólással érlelődtek. Ilyen DOMANOVSKY Akos két dolgozata (*Nagybetű-használat a címléírásban.*

Bp. 1958. 12 l. — *A könyvtári címléírás irányelvei és a testületi szerző.* Bp. 1959. 74 l.) címfelvételi kérdésekben, amelyekről — mivel külön ismertetés jelenik meg róluk a Magyar Könyvszemlében — itt csak a teljesség kedvéért emlékezünk meg, valamint SZENTMIHÁLYI János: *A hungaricabibliográfia néhány problémája* (Bp. 1958. 11 l.) c. dolgozata. A kérdés történelmi áttekintése és más nemzeti bibliográfiák vizsgálata nyomán SZENTMIHÁLYI arra a megállapításra jut, hogy szükség van egyrészt a hungaricum fogalmának tisztázására, másrészt — mindjárt megkísérelve a meghatározást — javaslatot tesz a külföldi magyar nyelvű irodalomnak a Magyar Nemzeti Bibliográfiába való utalására, az „elsőleges hungaricumok”, azaz a magyar szerzőjű külföldön megjelent idegen nyelvű munkák, valamint a „másodlagos hungaricumok”, azaz a magyar vonatkozású idegen nyelvű munkák csoportonként más-más módszerű gyűjtésére. Azt hisszük — bár SZENTMIHÁLYI következtetéseivel lényegében egyetértünk —, elsősorban bizonyos terminológiai tisztázódást kellene ebben a vonatkozásban elérnünk; ez lényegesen egyszerűsítene a problematikán. Röviden szolgálunk ilyenell: területi hungaricum minden, ami Magyarországon megjelenik; ami másutt jelenik meg magyar nyelven, nyelvi hungaricum; ami magyar szerzőktől jelenik meg külföldön és idegen nyelven, szerzői hungaricum; ami idegen nyelvű és szerzőjű, külföldön jelenik meg, de magyar vonatkozású, tárgyi hungaricum. Úgy gondoljuk, hogy e terminológia alkalmazása egyértelművé és áttekinthetővé tenné e téren a szakirodalmat, s megóvná bennünket a hosszú körülírásoktól.

A sorozatban megjelent dolgozatok közül legtöbb történelmi vonatkozású. A Budapesti Tudományegyetem Könyvtárában igen intenzív és jól átgondolt, irányban helytálló történelmi kutatómunka folyik, amely — úgy látszik — céljaul tüzte ki a könyvtár egész történetének viszonylag rövid időn belüli megírását. Arra vonatkozóan, hogy miképpen értelmezik a könyvtörténetet, a sorozat első füzetében az ez irányú munkálatok legtevékenyebb tagja, Tóth András nyilatkozik. Megemlíti, hogy bár ebben a kérdésben nem egységesek a vélemények, Georg LEYH elfogadható alapot szolgáltat a könyvtártörténetek megírásához, ha a szocialista országokban kialakult, főképpen a könyvtárak társadalmi szerepét hangsúlyozó nézeteket is figyelembe vesszük. Bár ez a felfogás még némiképp eklektikus, nem lehet tőle eltágadni, hogy bővebb kidolgozásában lehetőséget teremt Magyaror-

szágon a könyvtártörténet marxista elveinek kialakítására. E munka elvégzése elég sürgető, és talán éppen a Budapesti Egyetemi Könyvtár — mint a könyvtártörténeti búvárkodásokban eljáró intézmény — számára az, mivel feltehetően ők jutnak el majd legelőször egy szintézis megírásának lehetőségeihez, ha már a rész tanulmányok felölelik a könyvtár egész történetét.

A munkálatok jelenleg három irányban folynak. A középső és fő helyet TÓTH András munkái (*Az Egyetemi Könyvtár és a magyar tudományos élet 1849—1876*. Bp. 1957. 459—493. l. — *Az Egyetemi Könyvtár Fejér György igazgatása alatt* Bp. 1959. 15 l.) foglalják el, aki a közvetlenül könyvtári, valamint az egyetemi és a könyvtári eseménytörténet sodrához igazodva, azt vizsgálva, járulékosan felderíti az Egyetemi Könyvtár helyét a társadalom fejlődésében, s megjelöli mind külső (társadalmi), mind belső (munkamódszerek, olvasók stb.) vonatkozásban azokat az irányokat, amelyekben kutatásait tovább kell majd mélyíteni és folytatni. E sorozatban megjelent mindkét dolgozatának magas színvonala következtében sajnálunk kell, hogy korábbi ilyen tárgyú dolgozatait még nem ölelte fel ez a sorozat.

TÓTH András munkássága mellett SZALATNAI Rezső: *Kempelen Farkas és az Egyetem átköltözése Budára* (Bp. 1959. 23 l.) c. tanulmánya arra enged következtetni, hogy a könyvtártörténeti vizsgálatokat kiterjesztik egy kívülről befelé irányuló vizsgálódásra is, amely a könyvtárat egy nagyobb egész, az egyetem, az ország felel szemléli elsősorban, s így lehetőséget ad a különböző társadalmi, kulturális, személyi kapcsolatok, kölcsönhatások még szervesebb feltárására. A harmadik — fontos és időszerű — aspektust PALVÖLGYI Endre: *Tárgyszókatálogos terve az Egyetemi Könyvtárban 1779—1845*. (Bp. 1959. 81.) c. dolgozata képviseli, amelyet — reméljük — a könyvtár „szakmai” életének feltárása és minél teljesebb megismerése érdekében még további publikációk követnek.

A történeti dolgozatok mindegyike új adatfeltáráson, főképpen a Budapesti Egyetemi Könyvtár irattárának és levtári anyagoknak feltárásán alapszik, s így megbízható kiindulópontul szolgál valamennyi a már említett szintézis létrejötténél. Érdekes, hogy a Budapesti Egyetemi Könyvtár régi-régi módszereiről, munkájáról már eddig is többet tudunk, mint a jelenlegiekről. Reméljük, hogy a könyvtár történeti kutatásainak ez az első alkalma-

zott tanulása serkentőleg fog hatni a jelenleg még nem nagyon ápoltt — talán nevezhetni így — „gyakorlatelméleti” stúdiumok megindulására, s a következő tíz füzet ismertetésénél majd maradéktalanul lehet jelenteni: a Budapesti Egyetemi Könyvtár tudományos munkája minden vonatkozásban tükrözi a könyvtár feladatait.

FUTALA TIBOR

Isztorieseszkij ocserk i obzor fondov Rukopisznogo otdela Biblioteki Akademii Nauk (Otv. red.: V. P. Adrianova-Peretc.) 1—2. vüv. Moszkva—Leningrad. 1956—1958. Izd. ANSZSZSZR.

A Szovjetunió Tudományos Akadémiája Könyvtárának kéziratgyűjteménye az állomány legrégebbi részét alkotja. A kiadvány bemutatja ezt a gyűjteményt, és ismerteti kialakulásának történetét. Műfaja a kritikai történeti szemle. Periodizációja az állomány kialakulásának sorrendjét követi: így tehát a legrégebbi rész — PÉTER cár gyűjteménye — úgyszólván csak XVII—XVIII. századi kéziratokból áll. A régi, VIII—X. századi kéziratokról csak akkor esik szó, amikor azok az állományba kerültek. Könyvtártörténeti szempontból azonban ez a megoldás a helyes.

Az első kötet a XVIII. századi anyaggal foglalkozik, ami lényegében I. PÉTER cár és ALEKSZEJ cárevis gyűjteménye volt. Kialakulásának, összetételének vizsgálata a Könyvtár legrégebbi történetére vet fényt. Az egyes kéziratok hovátartozásának megállapítása nehéz feladat volt. Kétségtelenül komoly segítséget nyújtottak e téren az átadási leltárak, amelyeket terjedelmes, közel 200 nyomtatott lapnyi mellékletben a szerzők közzé is tesznek. Két leltár készült: az egyik 1725-ben közvetlenül a cár halála után, a másik később, 1728-ban. Türelmes kutatómunkával kellett megállapítani, hogy a szűkszavú orosz nyelvű tételek mögött melyik kézirat rejlik.

A második kötet a kéziratgyűjtemény XIX—XX. századi történetével foglalkozik. Az új korszak kezdetét a kéziratárnak 1901-ben — a Könyvtár I. osztályaként — való önállósulása is jelzi.

A bevezető tanulmány a kéziratár történetét foglalja össze megalakulásától 1954-ig. A továbbiakban az egyes szakaszok abban a sorrendben tárgyalják a gyűjteményeket, amint azok a kéziratár állományába kerültek. Közel 50 gyűjteménnyel kapcsolatban ismerkedünk meg a gyűjtőkkel, a gyűjtemények kialakulásának, fejlődésének történetével, érté-

kesőbb darabjaival, megtudjuk miként kerültek a könyvtár állományába. Az állomány ismertetése általában csak a főbb csoportokra szorítkozik, mivel részletes leírásuk már megtörtént. Viszont igen jelentős az a törekvés, amely az egyes, más könyvtárakba, közgyűjteményekbe került darabok sorsát, hollétét kutatja.

A két utolsó fejezet — a nyugati nyelvű és a görög kéziratok tárgyalása — már részletesebb, mert ennek itt közlik első alaposabb ismertetését. Részletesen foglalkoznak azokkal a művekkel, amelyeknek orosz vonatkozásai is vannak.

Igen értékes a kötet befejező tanulmánya az orosz vizjegyekről. Alapjául P. A. KARATOV gyűjteménye szolgál, amit a Könyvtár 1946-ban szerzett meg és dolgozott fel. Foglalkozik a XVIII—XIX. századi papírgyárakkal, rendszerezi a vízjegyeket mind betűjeleik, mind pedig az egyes gyárak szerint.

Mindkét kötethez részletes mutatók készültek.

A kiadvány azt a célt tűzte maga elé, hogy az olvasó fogalmat alkothasson belőle magának a Szovjet Tudományos Akadémia Könyvtárának kéziratállományáról és az állomány kialakulásáról. A fentiek azonban azt mutatják, hogy ennél sokkal többet ért el: értékes anyagot ad a tervbe vett további feltáró munkához.

WEGER IMRE

Inosztrannüe periodicseszkie izdanija po bibliografii i bibliotekovedeniju, imejuscieszja v bibliotekah Moszkvü i Leningrada. Szvodnij katalog. (Szeredina 17. v.—1955. g.) (Szoszt. R. G. GITMAN, E. I. KALMANOVSKAJA.) Moszkva, 1959, Knizsnaja Palata. 169 l.

A szaktudományok fejlődésével és differenciálódásával csaknem egyenlő ütemben szélesedő szakkönyvtári hálózat használhatóságának biztosítása ma már szinte nélkülözhetetlenné teszi a központi katalógusokat mind a könyvek, mind pedig a folyóiratok vonatkozásában. A Szovjetunió Össz-szövetségi Könyvpatotája és a Külföldi Irodalom Állami Könyvtára ezt szem előtt tartva indította meg a központi katalógus nyomtatott formában való kiadását, mely sorozatnak elsőként megjelent kötete az előtünk levő mű. A tervezett sorozat tudományágak szerint tagolódik részmunkákra: az egyes kötetek az adott tudományág külföldi irodalmának a Szovjetunió könyvtáraiban fellelhető alkotásait regisztrálják.

A könyvtártudomány és a bibliográfia elméletére vonatkozó, ill. ez utóbbi műfajába tartozó külföldi periodikákat feltáró első részkatálogos a címben foglalt tárgyikörnél lényegesen többet nyújt. Ez a gyűjtőköri többlet — ami a bibliográfiákban általában pozitívumot jelent — ebben az esetben, sok tekintetben vitatható. Az összeállítás ugyanis — mint a bevezetés leszögezi — az alábbi kategóriákra terjed ki: 1. könyvtártudomány, 2. a bibliográfia és dokumentáció elmélete, 3. az összes tudományágak kurrens bibliográfiai és referáló folyóiratai. Ez utóbbi csoportban tehát helyet találnak a szaktudományok körébe tartozó olyan speciális kiadványok, mint pl. a Strassburgban megjelenő *Indogermanisches Jahrbuch*, a berlini *Technisches Zentralblatt* vagy a *Japanese Journal of Engineering Abstracts* (Tokyo) stb. Ezek a periodikák feltehetőleg elsősorban a szaktudósok (s csak kisebb mértékben a könyvtárosok és bibliográfusok) érdeklődésére tarthatnak számot, akik viszont, valószínűleg a központi katalógussorozat megfelelő (nyelvészeti, műszaki stb.) szakcötete alapján fognak tájékozódni, és nem a könyvtártudományi periodikák között keresik az őket érintő irodalmat. A gyűjtőkör határterületeinek bizonyos tisztázatlansága megnyilvánul még a könyvtártudomány tárgykörébe tartozó periodikák szelektálásában is. Az összeállítás elvben mellőzi a könyvtárak évi jelentéseit, az egyes tudományágak eredményeit összefoglaló jelentéseket, a könyvkiadói és könyvkereskedői újságokat és katalógusokat, az egyetemekre benyújtott disszertációk éves resumé-köteteit, valamint a könyvtárak újszerzeményi jegyzégeit. E korlátozás ellenére azonban, mint a bevezető is utal rá, az olyan jelentősebb kiadványok, mint pl. az amerikai kiadók sajtóorgánuma, a *Publisher's Weekly* vagy az angol *Publisher's Circular*, helyet kapnak a bibliográfiában. Ugyanígy találhatunk kivételeket a többi mellőzött kiadványfajta esetében is, a szelektáció mérvének meghatározása tehát nem mindig egyértelmű.

A bibliográfia címanyagát betűrendben közli, előbb a cirill, majd a latinbetűs abc-t alkalmazva. Minden periodika címe eredeti nyelven szerepel, többnyelvű címek esetében általában az első címen, a többi cím a leírás főhelyére utal. (Sajnos nem minden esetben, így pl. hiába keressük KOZOCSA S.—RADÓ Gy.: *A szovjet népek irodalmának magyar bibliográfiáját* a mű orosz címénél.) A címen kívül csak a kiadás helye van rövidített formában jelölve, továbbá — ugyancsak rövidítve (a rövidítéseket bevezetőben táblázat oldja

fel) a lelőhelyek és az ott őrzött évfolyamok.

A teljességre törekvő összeállítás szerkesztői anyaggyűjtésüket valószínűleg a könyvtárak katalógusai és nem autopszia alapján végezték. Erre enged következtetni a műben szereplő magyar anyag helyesírásának félreérthetősége és pontatlansága (pl. 126. l.: „Szemle. Kiadjo az allanses jogtudományi intezet dokumentacios osztalja.”), valamint a nyelv gyenge ismeretéből következő rosszul alkalmazott rövidítések (98. l.: „Magyar Könyveszet... A magyar orszagi nyomdak és egyél sokszorosítóvállalatok. Bp.”). Ezek a sajnálatos hibák elsősorban a magyar anyag leírásában szembetűnőek, a nyugati nyelvek esetében a címleírások általában pontosak.

A bibliográfia második részét a topográfiai mutatóval egybekapcsolt betűrendes tárgymutató alkotja. Ez a 25 oldalas, részletes összeállítás a betűrendes részben leírt periodika-anyagot rövidített formában közli a tárgyszavak, ezen belül pedig a megjelenés helye (országnev) szerint. E mutató a címjegyzék használata szempontjából nélkülözhetetlen, és nagymértékben pótol egy részletes központi szakkatalógust.

A címjegyzék 19 moszkvai és 9 leningrádi könyvtár anyagát dolgozza fel, így mintegy 1400 külföldi periodika adatait regisztrálja. Megjelenését a szovjet kutatók és könyvtárosok valószínűleg örömmel üdvözlik, és remélhetőleg a sorozat további, igen hasznosnak ígérkező kötetei már nélkülözni fogják az első próbálkozás és útkeresés hiányosságait.

F. WENDELIN LIDIA

Ryszkiewicz, Andrzej: Exlibris Polski.

Warszawa, 1959, Wydawnictwo Artystyczno Graficzne RSW. „Prasa” 149 (1) 1., 10 t.

RYSZKIEWICZ a XVIII. és XIX. század lengyel exlibrisének rövid történeti áttekintése után a mai lengyel exlibris bemutatására vállalkozott bő illusztrációs anyaggal ellátott, jól megírt könyvében. Kár, hogy a munka nyomdai kiállítása kissé régies, és tipográfiája harmincnyeven év előtti utat követ.

A XVIII. és XIX. századbéli lengyel exlibris a többi európai exlibris fejlődésének útját futotta be. A heraldikus exlibris helyébe a szabad kompozíciójú grafikai lap lépett, ahol a rajz az exlibris tulajdonosának egyéniségére, foglalkozására, kedvteléseire utal. Stílusban a barokkot itt is csak nehezen szorították ki az utána jövő,

rövidebb életű és kisebb jelentőségű stílus-korszakok. A XIX. század elején Lengyelországban is nagy divat a tipográfiai exlibris; térhódítását elsősorban olcsóságának köszönhette. E lapok azonban nem annyira a grafika, mint inkább a „nyomdai cifra” történetéhez nyújthatnak tanulságos adatokat. A szecesszió eluralkodását a századvégi és a XX. század eleji lengyel exlibrisen — akár a magyar exlibrisen — Bécs közelsége magyarázza meg.

A mai lengyel exlibrisről RYSZKIEWICZ nem összefüggő, történeti és stílusfejlődési tanulmányban ad képet, hanem a kiemelkedő művészeket sorakoztatja fel rövid életrajzokban és jellemző grafikai lapokkal. E módszer mely betekintést enged ugyan az egyes exlibrisművészek egyéniségébe, alkotásmódjába, de a mai lengyel exlibris szintézisének a kialakítását megnehezíti.

A mai lengyel exlibrisművészetben a fametszeté a vezető szerep. A lengyel fametszők a mai európai grafika élvonalához tartoznak, és ha az absztrakt irányzatok teljes formabontó törekvéseinek nem is hódolnak be maradéktalanul, hatásuk az egész európai grafikában — elsősorban az ugyancsak kiváló holland és belga fametszők munkáiban — is kimutatható.

GALAMBOS FERENC

Bibliography of Czechoslovak Legal Literature. 1945—1958. Prepared under the auspices of the International Association of Legal Science in co-operation with the International Committee for Social Sciences Documentation and with the aid of Unesco. Prague, 1959. Publishing House of the Czechoslovak Academy of Sciences. 261 l.

A Csehszlovák Tudományos Akadémia Jogtudományi Intézete kiadta a felszabadulástól az 1958. esztendő végéig terjedő 14 év válogatott jogi bibliográfiáját.

A több mint 16 ív terjedelmű kötet a szocialista csehszlovák jogi irodalomba, különösen a külföldi jogászok számára ad kitűnő betekintést. Ezt célozza elsősorban a bibliográfia egész szerkezete és a szelektálásnak is ez a vezető szempontja. Címén túlmenően nem is csak bibliográfiai adatok közlésére szorítkozik, hanem a jogtudomány valamennyi területéről tájékoztat a legjobb csehszlovák jogi szerzők tollából kikerült tanulmányokkal.

A bibliográfia technikai segédeszközei: a szerzők bemutatása, a bevezető fejezetek és az összeállító szerkesztők névsorának közlése útján, a rövidítések jegyzéke és az idézett folyóiratok és gyűjtemények

Címleírási adatai. Ezután következik a szerkesztői bevezető, amely a bibliográfia céljainak, szerkezetének és a kitűzött feladatoknak ismertetését adja, s amelyet KNAPP Viktor, a Jogtudományi Intézet igazgatója és PROCHÁZKA Vladimír akadémikus, jogászprofesszorok írtak.

Maga a bibliográfia tárgyi részében először a csehszlovák jog egészére vonatkozó irodalmat közli. Ezt a fejezetet KRYŠTŮFEK Zdeněknek, a Jogtudományi Intézet tudományos munkatársának, a csehszlovák jog alaki forrásairól írt tanulmánya követi. A bibliográfia további szerkesztését az jellemzi, hogy az egyes jogágazatokat, amelyek kis eltéréstől eltekintve megfelelnek a szocialista országokban általában elfogadott jogágazati bontási rendnek, egy-egy tömör, de mind az elméleti kérdéseket, mind az illető jogágazat történetét röviden összefoglaló tanulmány vezet be. A csehszlovák jog egész területét 16 önálló ágra osztja. A jogtudomány csehszlovák művelőinek kiváló képviselői kellő biztosítékot nyújtanak annak a nehéz feladatnak a megoldására, hogy a bibliográfiai kézikönyv egészének kis terjedelme miatt rendkívül szűk keretek közé szorított jogágazati bevezetők tömören összefoglalják az elméleti szempontból legfontosabb kérdéseket és az illető jogágazat történeti fejlődését is, kiemelve mindenhol azt az alapvető és mélyreható változást, amelyet Csehszlovákia 1945-ben történt felszabadítása és a szocialista jog kialakulása jelentett. A bevezetők, különösen szlovákiai vonatkozásban utalnak az akkori magyar jogra, amely Szlovákiában is életben volt számos jogterületen (különösen a polgári jogban). A cseh jog alakulására annak idején viszont az osztrák jognak volt jelentős befolyása, hagyományai révén. A jogtörténeti háttér vázolása mellett válik még jelentősebbé az az alapvető változás és hatalmas lendület, amelyet az egységes csehszlovák jog tett meg a bibliográfiában dokumentált 14 esztendő alatt.

Az elméleti és történeti kérdések bemutatásán túl a bevezetők mindenhol hivatkoznak az alapvető jogszabályokra is, s ezáltal megadják az eligazítást az egyes jogágazatok után érdeklődők számára, a további elemzésekre, az elmélyültebb kutatásra is.

Az egyes jogágazatokon belül a bevezetőket maga a szorosabban értelmezett bibliográfiai rész követi. Ennek taglalása praktikus szempontokat szolgál, s rugalmasan igazodik a figyelt anyaghoz, a tárgyra vonatkozó jogi irodalomhoz. A bibliográfiai rész fejezetei ezért nem egysé-

ges címekeket viselnek. Egyes jogágazatoknál csupán könyvekre és cikkekre oszlik, máshol „szövegkönyvek”, „tankönyvek”, „szöveggyűjtemények”, „kommentárok”, „jogszabályszovegek” című fejezeteket is találunk.

A szelektív bibliográfiák gondolata különösen a szocialista országokban kultivált. Feltétlenül helyes, hiszen az egész jogi irodalomra vonatkozó retrospektív összeállítás másként szinte elképzelhetetlen lenne rendkívül nagy terjedelme és nagy költséghatásai miatt, de ezen túlmenően azért is, mert a jogfejlődés meggyorsított üteme mellett nemcsak a tételes jogszabályok, hanem a jogi irodalom nagy része is rövid idő alatt elavulttá vált. Ez és az ilyen természetű bibliográfiák kétségtelenül nagy szolgálatot tesznek s különösen — amint ez a bibliográfia is utal erre bevezetőjében — a külföldi jogászok számára nyújtanak segítséget. Természetesen annak az országnak, amely a bibliográfia útján ismerteti egy-egy szaktudomány természetét — szintén érdeke, hogy irodalma nemzetközi vonatkozásokban is ismertté váljék. Óhatatlan azonban, hogy az említett szempontok szolgálata mellett hátrányokkal is járjon a bibliográfia anyagának erős szelektálása. Egy-egy jogágazat elméleti-történeti bevezetője 3—8 oldalt foglal magában, ami mintegy felét teszi ki az egy jogágazatra fordítható terjedelemnek, míg a másik fele jut az irodalom ismertetésének. Ilyen terjedelem mellett tehát csak ízelítőt kaphatunk a csehszlovák jogi irodalomból (így pl. olyan jelentős jogterület, mint a munkajog, nem egészen 9 oldalnyi terjedelemben közli a bibliográfiát, az államtudomány története pedig nem egészen 3 oldalon, annak ellenére, hogy 2—3 oldalas cikkek is szerepelnek benne).

Örömmel kell üdvözlönnünk a csehszlovák jogi irodalom retrospektív bibliográfiáját, amely minden külföldi jogász számára nagy szolgálatot tesz, s egyúttal meg kell jegyeznünk, hogy nagyon fontos lenne a jó példa követése, egy 15 éves magyar szelektív bibliográfia kiadása.

TAKÁCS JÓZSEF

Három újabb szlovákiai ősnymtatvány-katalógus. Imrich KOTVAN, a pozsonyi Egyetemi könyvtár munkatársa a közelmúltban újabb három katalógussal gazdagította ismereteinket a szlovákiai könyvtárak ősnymtatványállományáról.

Ezek közül a megjelenés sorrendjében első a pozsonyi káptalani könyvtár XV.

századi nyomtatványait ismertető jegyzék. (*Inkunábuly kapitulnej knižnice v Bratislave*. — *Incunabula bibliothecae capituli Bratislavensis*. Martin, 1959. 73 l., 2 t.). Ezzel a szerző által korábban közreadott másik négy katalógussal együtt, amelyek az Egyetemi Könyvtár, a Városi Tudományos Könyvtár, a Liceumi Könyvtár és a Matica Slovenska Fiókkönyvtára állományáról készültek, most már teljes áttekintésünk van a Pozsonyban őrzött ősnymtatványok fölött. A jegyzék a káptalani könyvtárból 78 tételben 81 példányt ismertet, közöttük Temesvári Pelbárt két kiadását (RMK. III. 76. és 160. — Ez utóbbinál meg kell jegyeznünk, hogy a HAIN által 12564. szám alatt leírt kiadás, amint ezt már SZABÓ Károly is megállapította, 1509. évben készült, így nem minősíthető ősnymtatványnak.) A volt tulajdonosok érdekes sora közül ki kell emelni MONOSZLAI Andrászt. Figyelemre méltó az a bejegyzés is, amely szerint — amennyiben a bizonytalan olvasatnak hinni lehet — PAPOCZI Imre REUCHLIN egyik munkáját Esztergomban vette 1499. III. 28-án. Találunk itt még könyvet, amely eredetileg az esztergomi bazilika SZT. JAKAB oltár-alapítványé volt stb.

KOTVAN következő katalógusa a készmárki liceumi könyvtár ősnymtatványait tárja fel. (*Inkunábuly lyceálnej knižnice v Kežmarku*. — *Incunabula bibliothecae lycaei Kesmarkiensis*. Bratislava, 1959. 48 l., 2 t.) KUDORA Károly 1884-ben kiadott nyomtatott katalógusában a könyvtár 14 ősnymtatványáról számolt be, amelyből ma mindössze kettő található csak meg. A most 43 bibliográfiai tételt számláló gyűjtemény (44 példánnyal) zömét JÓNY Tódor 1887-ben tett és 36 ősnymtatványból álló hagyatéka képezi. Csaknem természetes, hogy itt is találunk magyar vonatkozású kiadványt: Georgius de HUNGARIA művét a törökről (RMK. III. 83.). A volt tulajdonosok jegyzékéből számunkra a legérdekesebb az igen szoros magyar kapcsolatairól ismert Paulus CROSNENSIS krakkói humanista, akinek egy HORATIUS-kötetét őrzi a készmárki könyvtár. (Szóvá tehető, hogy a 35. tétel felvétele „Planctus” rendszó alatt vitatható: a *Gesamtkatalog der Wiegendrucke* a 9664. szám alatt Johannes FABRI munkájaként tartja nyilván ezt a művet.)

A harmadik kiadvány, amely éppen a szerző 50. születésnapjára jelent meg, a pozsonyi Egyetemi Könyvtár ősnymtatványait tartalmazza. (*Inkunábuly univerziténej knižnice v Bratislave*. — *Incunabula*

bibliothecae universitatis Bratislavensis. Bratislava, 1960. 328 l., 16 t.). E gyűjteményről már jelent meg ismertetés két kis füzetben, azonban két betűrendben és a provenienciára megjelölése nélkül. A mostani katalógus 437 bibliográfiai tételben 465 példányt sorol fel. (A korábbi jegyzékekből kimaradt hét, mert XVI. századi nyomtatványnak bizonyult, viszont 11 új ősnymtatvánnyal gazdagodott a legutóbbi években a gyűjtemény.) A könyvtár magyar vonatkozású ősnymtatványairól már jelent meg ismertetés e folyóirat hasábjain (1958 : 204—5), ezt még azzal lehet kiegészíteni, hogy a mostani kötet reprodukciói között szerepel az 1498. évi esztergomi misekönyv (RMK. III. 46.) címlapja is. (TEMESVÁRI Pelbárt beszédeinek egyik XVI. századi kiadása = RMK. III. 94., azonban még most is szerepel az ősnymtatványok között.)

Az új, összevont kiadás legfőbb értéke az egységes betűrend és mutatókon kívül a korábbi tulajdonosokról szóló kéziratok bejegyzések publikálása. Miután kevés kivétellel valamennyi ősnymtatvány a szerzetesrendeknek Szlovákiában 1950-ben történt felosztása után került a könyvtárba, a volt tulajdonosok jegyzéke olyan rendkívül sok érdekes magyar vonatkozású adatot tartalmaz, hogy annak felsorolását meg sem kíséreljük.

Mindhárom katalógus szerkesztési elve nagyjából megegyezik a szerző korábban megjelentetett hasonló kiadványaival, vagyis a betűrendes jegyzék bibliográfiai utalásokat tartalmaz a legjobb leírásokra, és ismerteti a példányokat provenienciájukkal együtt. Ezt követi a nyomdászok és kiadók betűrendes, a nyomtatványok kronológikus, majd megjelenés helye szerinti jegyzéke. Pontos mutató készült a fontosabb bibliográfiai források, a helyrajzi számok (a korábbi katalógus tételei) szerint. A kiadványokat a provenienciamentő, a képek jegyzéke és a reprodukciós táblák zárják le. Az ismertetett kiadványok értékét emeli a szlovák, orosz, angol és német nyelvű bevezetés az egyes ősnymtatvány-gyűjtemények ismertetésével, amely rövid történeti áttekintést is nyújt.

BORSA GEDEON

Kniewald, Dragutin: Sitnoslikar Dubrovcanin Feliks Petančić. Der Miniaturmaler Felix Ragusanus Petantius. Zagreb, 1958. (Posebni otisak iz Tkalčičevog Zbornika II. 55—92. l. 5. t.)

Felix PETANTIUS Ragusanus személye régóta ismert a magyar kutatás előtt.

BÁNYI Florio, KARDOS Tibor és BERKOVICS Ilona kutatásaiból tudjuk, hogy MÁTYÁS király miniatör-műhelyének vezetője és ULÁSZLÓ diplomatája, a három törökellenes röpirat (*Quibus itineris Turci sint aggregandi*, *Historia Turcica*, *Genealogia Turcorum imperatorum*) szerzője ugyanaz a személy. KNEWALD véleménye ebben a tekintetben teljesen megegyezik a magyar kutatókéval. Abban is oszítja BERKOVICS Ilona álláspontját, hogy a *Historia* és a *Genealogia* kódexeinek nemcsak szerzője, hanem miniatör is maga PETANTUS, bár MÁTYÁS halála után nem működött a miniatör-műhelyben, HEVESY és HOFFMANN Edit Johannes Antonius CATTANEOA vonatkozó kombinációját KNEWALD is elveti. Szerző véleménye csak abban tér el BERKOVICS megállapításától, hogy szerinte a *Historiát* PETANTUS nem 1512—16 közt, hanem még 1502-ben készítette, s befejezetlenségének oka nem a szerző halála, hanem az 1502-i békekötés, ami fölöslegessé tette PETANTUS munkáját, aki a törökellenes nagy európai vállalkozás előkészítésének támogatására fogott tollat. KNEWALD kiemeli PETANTUSnak portréfestésre való hajlamát és ebből arra következtet, hogy benne kell keresnünk annak az „italiai festőnek” személyét, akit Marino SANUTO szerint II. ULÁSZLÓ Franciaországba küldött, hogy menyasszonya arcképét elkészítse és Budára hozza.

KNEWALD kodikológiai munkássága évtizedek óta számos értékes gyarapodást hozott a magyar tudomány számára. Az a szoros kapcsolat, ami a magyar középkort és humanizmust a horvát—dalmát kultúrával összeköti, érthetővé teszi, hogy lépten-nyomon a közös forrásanyag egymást egyformán érintő problémáival állunk szemben. KNEWALDnak pedig egy hosszú élet eredményes tudományos munkássága során mindig külön nagy előnye és érdeme volt a magyar nyelv és szakirodalom teljes ismerete is. Csak sajnálhatjuk tehát, hogy újabb munkái csak rövid német vagy francia kivonatokban hozzáférhetőek a magyar tudomány számára, pedig megérdemelnék, hogy teljes szövegükben magyar nyelven is napvilágot lássanak nálunk.

CSAPODI CSABA

¹ Petančićnak ezt a munkáját KNEWALD nemrég adta ki horvát fordításban, kritikai jegyzetekkel kísérvé: *Felix Petančić o putevima kojima valja napasti turke*. (Klny. a Vesnik Vojnog Muzeja. Beograd. 1958. évi kötetéből.)

Vuković T., Milan: *Mali knjižarski leksikon* Beograd, 1959. 791 l.

A szerző könyvkereskedő, aki felismerte szakmája igényeit és nehézségeit. Ez készítette arra, hogy könyvét megírja. Feladata nem volt könnyű, az eddig megjelent jugoszláv kritikák mégis azt bizonyítják, hogy ez az első kísérlet is jelentős munkának tekinthető.

A könyv tartalma a következő: előszó, valamint a könyvben előforduló rövidítések magyarázata. Első rész: Jugoszláv írók. Itt a szerző betűrendben felsorolja a jelentősebb jugoszláv írókat. Nevük után a személyi adataikat, majd megjelent műveik címét közli, az utóbbiaknak azonban csak az első kiadását. Második rész: ebben a világirodalom legjelentősebb íróit és alkotásait ismerteti, tekintet nélkül arra, hogy műveik megjelentek-e valamelyik délszláv nyelven. Ezeket a leírásokat a szerző igen rövidre szabja: ennek jellemzésére idézem azt, amit ADY Endréről ír: „Magyar költő, 1877—1919. Költeményei: Vér és arany, 1907; Szeretném, ha szeretnének, 1909; Ki látott engem, 1914; (összesen 11 kötet vers). Esszéik, elbeszélések, cikkek 5 kötetben.” A harmadik rész az egyes írók összes, illetve gyűjteményes irodalmi kiadásait ismerteti. Előbb a jugoszláviai, majd a külföldi írókat veszi sorra. A negyedik rész a jugoszláv könyvkiadókat ismerteti. Először az 1948-ig ismert kiadókat, majd az 1948 utániakat sorolja fel. Az ötödik rész két csoportra tagozódik, az első csoportban a szerző elmondja, hogy a jugoszláv könyvkereskedők hogyan szakozzák a könyveket, a másodikban a könyvtári szakozást írja le. A hatodik rész az irodalmi díjakat ismerteti három csoportban: a jugoszlávok, valamint a többi országok díjait és a nemzetközi irodalmi díjakat. A hetedik rész az ismertett mű bibliográfiáját adja. A nyolcadik rész különböző kiegészítéseket tartalmaz.

A lexikon a jugoszláv szépirodalmi ismereteknek vitathatatlanul nagyon hasznos tájékoztató kézikönyve.

DÁNIEL GYÖRGY

Liebig, Werner: *Anwendungsmöglichkeiten der Vertikalablage*. Köln, 1959, Greven Verl. 90 l. (Arbeiten aus dem Bibliothekar-Lehrinstitut des Landes Nordrhein-Westfalen. Heft 18.)

A szerző célja, hogy a könyvtárosokkal megismertesse azokat az amerikai és angol eredményeket, amelyeket e külföldi

államokban a különgyűjtemények körébe tartozó kisnyomtatványok s egyéb nemkötött könyvtári anyag tárolása, feldolgozása és feltárása terén elérték. A dolgozat írója nemcsak pusztán leíró összefoglalását adja a részletkérdéseknek, hanem mindig a német könyvtári viszonyokkal összefüggésben, a bevezethető gyakorlat szempontjából vizsgálja azokat.

Az utóbbi 100 évben a technikai haladás, új tudományok születése és új tudományos módszerek kialakulása új kiadványfajták létrejöttét eredményezte. Az olvasók részéről az igény irántuk hamarosan jelentkezett, s az amerikai és angol könyvtárak igyekeztek eleget tenni ennek, így pl. a Harvard Egyetem könyvtárának állományában 1860-ban már 50 000 brosurra és régi amerikai röplap volt. Az amerikai egyetemi és főiskolai könyvtárak már a múlt század második felében, főként pedig a XX. sz. eleje óta gyűjtik a szociológiai, állam-, gazdaság- és neveléstudományi nem-könyv jellegű kiadványokat is. A közművelődési könyvtárak statisztikákat, reklámanyagot, cégprospektusokat, újságkivágatokat gyűjtenek, így pl. Newark-ban a Public Library a 40-es években 75 000 brosurával és 1 millió képpel rendelkezett. Hasonlóan többmillió állományra tettek azert a nagy újságok, pl. a *New York Times*, stb. könyvtárai az újságkivágatokból.

Az ilyen hatalmas gyűjtemények régi könyvtári módszerekkel való feldolgozása, katalógizálása lehetetlen lett volna, amellet pedig az egyes brosurák efemer jellege is feleslegessé tette a részletes feldolgozást. Ezért a könyvtárosok olyan módszerekhez folyamodtak, melyekkel helyettesíthették a részletes katalógizálást és az anyag raktári elhelyezése bizonyos indexek segítségével elegendőnek bizonyult a feltáráshoz.

LIEBICH szerint a könyvtári anyag raktári elhelyezése kétféle lehet: *horizontális*, tehát fektetve, főként nagyméretű metszetek, térképek részére és *vertikális*, amelynél a dokumentumok egymás mellett, vagy egymás mögött sorakoznak. Ennek négy formája lehetséges:

1. az ún. *Stehablage* (álló raktározás), az a mód, ahogy a könyvek a polcon egymás mellett állnak;

2. az ún. *Steilablage* (vertikális raktározás), ahol a dokumentumokat fémcserevények nagyméretű fiókjaiban egymás mögötti mappákban tárolják;

3. az ún. *Hängeablage* (függő raktározás). Az előzőből alakult ki, s főként a német ipar gyártja. A mappák kétoldalt síneken, egy keretre rögzítve függenek;

4. az ún. *Lateraablage* (laterális raktározás), amely a függő megoldás leszármasztottja. A mappákat egy vagy két sínrre rögzítik.

A szerző áttekintően összefoglalja mindegyik tárolási mód előnyeit és hátrányait, majd áttér a különböző dokumentumfajták és azok raktározási problémáinak ismertetésére. Szerinte a brosurákat — cégprospektusokat és kutatási jelentéseket —, kivágatokat — újságkivágatokat és fényképeket —, valamint egyéb hasonló anyagot a 2. és 3. pontban ismertetett módon lehet tárolni.

A különgyűjtemények feldolgozása és feltárása lényegesen egyszerűbb a könyvekénél, mert bizonyos munkafolyamatok teljesen elesnek, pl. kötés, mások pedig lényegesen egyszerűsítettek, pl. katalógizálás, osztályozás. A szerző szerint az anyagot numerus kurrensben nem előnyös tárolni, inkább ajánlja a tárgy szerinti. Itt leginkább a tárgyszavas raktározás jöhet számításba, amelyet a különböző vertikális tárolási módoknál jól lehet alkalmazni. A dokumentumot tartalmazó mappára vagy borítóra, ill. egy-egy „fül”-re felírhatók a tárgyszavak, s így katalógus nélkül az anyag könnyen megtalálható. Mindenesetre célszerű, ha a tárgyszavakról index készül. Egyébként a cégprospektusoknál a cégek alfabetikus sorrendjében való raktározást ajánlja.

Ismerteti azokat az amerikai és angol kiadványokat, amelyek hetenként, ill. havonként közlik a különgyűjteményekbe tartozó új brosurák címeirásait, majd kiemeli az egyszerűsített kölcsönzésessel járó előnyöket, valamint a folyamatos revízió és a vele kapcsolatos selejtezés szempontjait.

A logikusan, jól felépített dolgozat levonja a felhasznált irodalom tanulságait és ismerteti a német gyakorlatot. Közli a kérdés közel másfélszáz tételből álló bibliográfiáját, valamint a különböző fémcserevényeket gyártó cégek jegyzékét és gyártmányaik fényképét.

L. MESTERHÁZI-NAGY MÁRTA

Gelehrten- und Schriftstellernachlässe in den Bibliotheken der Deutschen Demokratischen Republik. Teil 1. Die Nachlässe in den wissenschaftlichen Allgemeinbibliotheken. Berlin, 1959. 103 l. Az Institut für Bibliothekswissenschaft der Humboldt-Universität zu Berlin kiadványa.

A *Zentralblatt für Bibliothekswesen* 1959. évi első számában O. WENIG egy tanul-

mányban előre jelezte fenti jegyzék közeli megjelentését. Bár különösen irodalmi, irodalomtörténeti vonatkozásban jóval nagyobb eredményre számíthatunk, ha majd a kiadvány második része is — amely a városi, intézeti és szakkönyvtárakban található hagyatékokat fogja ismertetni — megjelenik, ebből a most kiadott jegyzékből is több tanulságot vonhatunk le a magunk számára.

Ma már szinte általánosnak mondható jelenség, hogy az egyes népek és országok a múltból fennmaradt különböző jellegű dokumentumaik központi nyilvántartására törekszenek. A központi könyv-, hírlapstb. címjegyzékek mellett, a tudományos munka gazdaságossága szempontjából szinte nagyobb jelentőségűek azok a bibliográfiai segédeszközök, amelyek kéziratban fennmaradt anyagról adnak tájékoztatást: akár egy-egy kéziratgyűjtemény teljes, részletes leírását, akár egy-egy ország kéziratgyűjteményeinek különleges szempontú ismertetését tartalmazzák.

Ahhoz, hogy egy ilyen kiadvány, mint a német tudományos könyvtárakban található kiadványokról kiadott jegyzék létrejöhesse, nagyfokú szervezethez és a megfelelő állami szervek megértő támogatása és segítése szükséges. A Német Demokratikus Köztársaságban 1955-ben a Deutsche Staatsbibliothek-ban tartott könyvtáros konferencia hozta azt a határozatot, amelynek eredményeképpen a konferencián résztvevő könyvtárak megkezdtek az általuk ismert, ill. állományukba tartozó kézirati hagyatékok bejelentését a Deutsche Staatsbibliothek-nak. 1958-ban a Verein Deutscher Bibliothekare munkaközössége határozatot hozott, amelynek alapján meg lehetett kezdeni a bejelentett hagyatékok szisztematikus értékelését. Ellentétben a már említett, a *Zentralblatt*-ban megjelent tanulmányban közölt elvvel, jelen jegyzék összeállítására végülis nem a hagyatékok őrzi könyvtárak, hanem a hagyatékok egykori tulajdonosai nevének betűrendjében tárja fel az anyagot. Az egymást betűrendben követő nevek sorszámokkal vannak ellátva; a névjegyzék után a lelőhelyek felsorolása következik, mindegyiknél számszerinti utalással az ott található hagyatékokra.

Az egyes neveknél az illető hagyatéokra vonatkozó leglényegesebb adatokat találjuk meg: születési és halálozási évet, foglalkozást és az anyagnak csupán legszorosabb tárgyi felsorolását, pl.: 23 csomag, benne képek, levelek, okmányok, fényképek vagy: 8 kötet, 1 doboz, benne főljegyzések

vázlatok, levelek, rajzok. Az anyag rövid felsorolását követi a lelőhely, ill. a lelőhelyek pontos megjelölése, a jelzettel együtt.

A kiadvány szerkesztői a német tudományos könyvtárak hagyatékananyagát egészen tág értelemben dolgozták fel: a szereplő nevek között a kulturális élet legkülönbözőbb területei, ill. a legkülönbözőbb foglalkozási ágak fordulnak elő: irodalomtörténetés, könyvtáros, nyelvész, archaeológus, diplomata, közgazdász, teológus, politikai író, jogász, geológus, orvos, zenesész, filozófus, pedagógus stb.

A felsorolt 710 név között első látásra is akad olyan, akinek hagyatékában magyar vonatkozású dokumentumokra találhatnánk: LEHMANN Lili operaénekesnő, LENDVAI Ernő karmester, zeneszerző és pedagógus és a zeneművészek között nem utolsó sorban LISZT Ferenc; Malwida von MEYSENBUG emlékiratíró a XIX. század második felében kapcsolatban állt az angliai magyar emigránsokkal.

A kis kötetet rövid bibliográfia zárja be, amely az egyes hagyatéklelőhelyek legfontosabb irodalmát közli.

CSAPODINÉ GÁRDONYI KLÁRA

Galvin, Hoyt R.—Van Buren, Martin:
Le bâtiment d'une petite bibliothèque publique. Paris, 1959. UNESCO. 150 l.

Az UNESCO közművelődési könyvtári sorozata (Manuels de l'UNESCO à l'usage des bibliothèques publiques) tizedik köteteként hézagpótló és egyben érdekes kézikönyv jelent meg, mely a kisebb közművelődési könyvtárak összes fontosabb építkezési és berendezési kérdéseit öleli fel.

A könyvtárak építésével és berendezésével foglalkozó szakmai irodalom ma már igen sokrétű, a közlemények azonban a legtöbb esetben csak egy adott könyvtár építését ismertetik, vagy csupán rész-kérdést érintenek. A legtöbb tanulmány angol nyelvű. Általános hiányosságuk, hogy főleg helyi viszonyok, illetve sajátosságok ismertetésére törekszenek, elvi útmutatásokat nem vagy alig adnak. Általános érvényű, kisebb közművelődési könyvtárakra vonatkozó, a „nemzetközi” elveket és gyakorlatot összefoglaló építési és berendezési kézikönyv eddig nem állt a könyvtárosok s az építésszek rendelkezésére. Werner MEVISSSEN *Büchereibau—Public library building* című nagyszerű munkája, mely Essenben 1958-ban jelent

meg, a kisebb közművelődési könyvtárakkal csak egy fejezetben foglalkozik. Az UNESCO éppen ezt az égető hiányt pótolta GALVIN és VAN BUREN könyvének egyidejű angol, francia és spanyol nyelvű kiadásával.

Hoyt R. GALVIN könyvtáros, Martin VAN BUREN pedig könyvtári építkezésekben szakértő építész. A két jeles szerző, számos jelentős könyvtár tervezője, azonban nemcsak általános érvényű elveket ismertet, de a kipróbált hiteles gyakorlatot is közvetíti. Kézikönyvükben a szerzők az egyes könyvtári feladatok s a szükséges területek funkcionális összefüggéseit, az építkezéssel és berendezéssel kapcsolatos könyvtárosi program kialakításának módszereit is részletesen elemzik. Megvizsgálják az elhelyezés (területkiválasztás stb.) igényeit, az épület méreteit, az építkezés költségeit, anyagait, a korszerű bútorzat és berendezés megrendelésének elveit. Néhány kitűnő alaprajz és számos szép könyvtári felvétel gazdagítja a kötetet, mely igen sokrétű, hasznos és végre hiteles adatokat közöl nemcsak a kisebb közművelődési könyvtárak területi igényeire, de raktározásukra, szabadpolic rendszerükre vonatkozóan is. Számos lényeges megállapítása közül itt csak néhány fontosabbra és talán érdekesre mutatunk rá. A modern közművelődési könyvtár ma már sehol sem képzelhető el szabadpolic nélkül. A könyvtár területi igénye tehát éppen a szabadpolic miatt szükségszerűen megnő, egy 10 000 lakosú helység könyvtára legalább 560 m² területet igényel. Ezer lakosonként legalább 5, legfeljebb 10 helybenolvasási helyet kell biztosítani. Egy helybenolvasó könyvtárlátogatóra 2,25—2,75 m² jut. Az építkezés költségeiből 60—65% magára az épületre, 7—11% a fűtésre és szellőztetésre jut. Az összes költségek kb. 10—15%-át bútorokra (berendezésre) fordítják.

A szerzők nagy jelentőséget tulajdonítanak a mesterséges világítás kérdéseinek és szinte „forradalmi” megállapítást tesznek: az olvasótermek asztallapjára mérten 480—590 luxban jelölik meg a megvilágítás erősségét. Az erős mesterséges fény világszerte „betör” a könyvtárakba. Kívánatosnak látszik, hogy a vonatkozó hazai szabványokon alapuló, sok tekintetben elavult gyakorlat lépést tartson ezen a téren is az általános fejlődéssel, és a világítástechnikusok könyvtáraink olvasótermekben legalább 300—350 luxot biztosítsanak az olvasóknak.

TOMBOR TIBOR

Stelio Bassi: Lezioni di bibliologia. I. Bibliologia tecnica. Torino, 1958. G. Giappicchelli. 129, 2 l.

BASSI három kötetre tervezett munkájának első kötete a gyakorlati könyvtártannal foglalkozik, a szerzőnek a torinói egyetemen tartott előadásai alapján. Az első rész a könyvtörténeti alapismeretek összefoglalása után részletesen ismerteti a modern nyomdászati és fotomechanikus sokszorosító eljárásokat. A második rész a bibliográfiák és a katalógusok elméleti és gyakorlati problémáit tárgyalja, kitérve az olasz sajtóságokra, pl. a vatikáni könyvtár sajátos címléírasi szabályaira. A betűrendes és a DEWEY-féle osztályozáson alapuló szakkatalógus tárgyalása mellett behatóan elemzi BASSI a tárgyszókatalógust és kérdéseit mint az olasz könyvtárügy napirenden levő fontos feladatainak egyikét.

Modern szemléletről tanúskodik és hasznos szempontokat nyújt a harmadik rész. Ebben a legújabb könyvtártechnikai kívánalmaknak megfelelően foglalja össze BASSI a könyvtárak technikai berendezésének elveit. Itt tér ki, történeti visszapillantást nyújtva, a könyvtárak nyilvános használatának és társadalmi funkciójának kérdéseire. A kötet utolsó része világos áttekintést ad az olasz könyvtárügy szervezetéről, a bibliográfiai főfelügyelőségek feladatairól és a különböző — állami, városi, közületi és testületi — könyvtárakról.

BASSI kézikönyve figyelmet érdemlő munka, méltó utóda TOMMASO GAR *Lecture di bibliologia*-jának (1868). Érdeklődéssel tekintünk a második és harmadik kötet elé, amely a kézirat- és őnyomtatványtant, a kritikai kiadások elméletét, illetve a kézirat-, nyomdászati-, kiadás-, könyvtár- és könyvtártudománytörténetet foglalja majd össze.

H. F.

Rózsa György: A magyar társadalomtudományok az Unesco kiadványaiban. Les sciences sociales hongroises dans les publications de l'Unesco. Ép., 1960. A Magyar Tudományos Akadémia Könyvtárának Kiadványai. 20. sz. 19 l.

Régi fájdalma a magyar tudományok életnek, hogy a nemzetközi repertóriumokban, reference kiadványokban, nemzetközi összefoglaló kézikönyvekben a megfelelő magyar tudományág magyar eredményei, intézményei vagy kiadványai nem szerepelnek sem mennyiségi sem minőségi szempontból olyan színvonalon és mérték-

ben, ahogy azt a magyar tudományos élet fejlettsége megérdemelné. RÓZSA György rövid, de néhány korábbi hasonló vállalkozástól eltekintve, úttörő jelentőségű tanulmánya éppen ezt a kérdést feszegeti. A nemzetközi tájékoztatást nyújtó kiadványok sokaságából kiválasztott egy lényeges kategóriát, az UNESCO társadalomtudományi kiadványait és azok fontosabb tételein végighaladva adatokat közöl a magyar részek arányairól, sőt ezeket össze is hasonlítja más szocialista országokkal kapcsolatos részek minőségével és mércéivel. A gondos elemzés után világosan összegezi a tapasztalatokat, megállapítja, hogy az összkép magyar szempontból meglehetősen negatív, rámutat ennek okaira és megjelöli a követendő utat.

Ami az egyes kiadványok magyar részeinek elemzéseit illeti, ezek mind hűen tükrözik a helyzetet. Talán csak a *Catalogue des sources de documentation juridique dans le monde* c. kiadvány érdemelt volna — bőséges magyar fejezetre való tekintettel — pozitívabb értékelést az elemző II. részben is. Esetleg mellőzhetőek lettek volna az 1954 előtt megjelent kiadványok.

A negatív eredmény legfőbb okaként helyesen mutat rá a szerző a magyar adatszolgáltatási készség és szervezettség hiányaira, hiszen ahol (közgazdaság, jogtudomány, könyvtárügy) az együttműködés az utóbbi években biztosítva volt, a magyar vonatkozású anyag megfelelő mértékű és minőségű. Teljes mértékben csatlakozunk tehát a szerző azon javaslatához, mely a hazai anyagszolgáltatás megszervezésére és az illetékes magyar intézmények bekapcsolására irányul és reméljük, hogy az ezen a téren már megindult adatgyűjtést megfelelő intézkedések fogják követni.

RÓZSA György értékes tanulmánya azért is üdvözölhető, mert lelkiismeretébresztővé válhat más szakterületeken is. A magyar tudomány és kulturális élet szereplése a nemzetközi tájékoztató irodalomban általánosságban és részleteiben vizsgálatra szorul, a tanulmány ezek megindulását is ösztönözheti. Csak helyeslehetjük ugyanis a szerző azon megállapításait, melyekkel rámutat a magyar eredmények megfelelő szerepeltetésének nagy tudományos és kultúrpolitikai fontosságára.

GOMBOCZ ISTVÁN

Kirpiceva. I(raida) K(onsztantinovna): Bibliografia v pomosoc' naucnoje rabote. Metodiceszkoe i szpravocnoe poszobie. Leningrad, 1958, B-ka im. Szaltükova-Scesdrina, 480 l.

A kezdő tudományos kutatónak kettős problémája van: hol keresse anyagát és hogyan dolgozza azt fel. A szerző (aki a pedagógiai tudományok bibliográfia-szakos kandidátusa és a Szaltükov-Scesdrin Könyvtár dolgozója), többéves munkával összeállított könyve főként az első problémára ad választ. *Kritikai bibliográfiai szemlélet* nyújt az irodalomkutatás forrásairól. Az előszó — P. N. BERKOV tollából — és az első fejezet (35—96. lap) érinti ugyan a kérdés *módszertani* oldalát is, de a hangsúly mégis a különböző bibliográfiák ismeretében van. Az első fejezet rámutat a bibliográfia szerepére, tárgyalja műfajait fejlődését, technikáját ismerteti a könyvtári szolgáltatásokat, a katalógusokat, a címléírás módját. Jótanácsokat ad az összegyűjtött anyag rendszerezésére, a kézirat elkészítésére, az idézésre, stb.

A második fejezet (99—216. lap) a *lajstromozó*, a harmadik (217—428. lap) a *szakbibliográfiát* tárgyalja. Az egyes fejezetek további szerkezete tárgyi, ezen belül műfaji s ímért ezen belül fordított időrendi. A lajstromozó bibliográfiánál természetesen különválnak az orosz-szovjet és a külföldi anyag. Itt az egyes országok felsorolásánál, — minden bizonnyal a nyelvi nehézségek miatt, a magyar bibliográfiák hiányoznak.

A *szakbibliográfiák* területén a természettudományok és a társadalomtudományok terjedelem-aránya azonos ugyan, de a társadalomtudományi rész jóval bontottabb.

A két kritikai bibliográfiai fejezet *folymatos szövegben* közli anyagát, a pontos bibliográfiai adatok a néha féloldalmi terjedelmű *lábjegyzetekbe* kerülnek. Ezzel a megoldással a könyv párhuzamosan ad kritikai szemlélet és tételeket felsoroló bibliográfiát, és lehetővé teszi az indexből és a táblázatokból az egyértelmű visszautalást. Tipográfiai szempontból talán kifogásolható, hogy a bibliográfiai részben sem félkövér, sem kurzív típust nem használ, noha az jobban vezetné a szemet.

Igen szemléletes és módszertanilag kiváló az a *táblázatos megoldás*, amellyel egy bizonyos szakterület korszakaira, illetve egy kiadványfajta tartalmára vonatkozó adatokat foglalja össze. Egyetlen pillantással megállapíthatjuk például, hogy az orosz pedagógiai szakirodalom 1860-as éveinek anyaga Mezssov bibliográfiájában található, amit a könyv 278. lapján ismertet a szerző részletesen. Vagy például, hogy az 1879 és 1887 között megjelent orosz könyvek nemzeti bibliográfiájául GLAZUNOV katalógusának 3—5. pótkötete szolgálhat.

Igen jó szolgálatot tesz a *név és címutató* (429—475. lap), amely két — egy orosz és egy latin — betűrendben közli a tárgyalt bibliográfiai forrásokat szerzőik, összeállítók neve és a mű címe szerint. Az impozáns, több mint 1300 tételnyi anyag pusztá végiglapozása is kellőképpen dokumentálja, milyen tartalmas, jelentős munkával állunk szemben. WEGER IMRE

Hazai könyvtártudományi irodalom 1960. harmadik negyedében.

(ARDÓ Mária—IMRE Katalin—RÁCZ Aranka): *Könyvbarát különpróba*. [Borító]: VADÁSZ György. Bp. 1960, Móra Kiadó. 60 l.

[*Biblia. Uj Testamentum.*] *Vy Testamentu Magyar nelben, mellett az Görög, es Diak nevből vyonnan fordytank, az Magyar nipek Kereszten hiben valo ippulisire.* [Ford] (Sylvester Janos. [Sáradr.] *Vy szigetben [Nadasdy Tamás költségen] Abadi Benedek nomatta vala 1541. eszindoben.*) (Fac. kiad. [Sajtó alá rend. és] a kísérő tanulmányt írta VARJAS Béla. Kötésterv: SASVÁRI F. [Sáradr.]) Bp. 1960, Akad. Kiadó. [4], 207, [158], [14] lev., 1 mell.: 46 l., 19 ill. | *Bibliotheca Hungarica antiqua* 1. |

(Debrecen. *Magyar Tudományos Akadémia Atommag Kutató Intézete.*) *Az intézetből 1959-ben megjelent közlemények bibliográfiája*. Debrecen, 1960. 64 l. | *Klny. az Atomki Közleményekből.* |

GERSZI Teréz: *A magyar kőrajzolás története a XIX. században*. A katalógust [és a bibliográfiát] összeáll. [a szerző] és G. WILHELM Gizella. Bp. 1960, Akad. Kiadó. 316 l., ill. Bibliogr. 120—217. l.

(HEGEDÜS Magda): *Az Országos Műszaki Könyvtár-ban készült műszaki irodalomkutatások jegyzéke* (1957—1959) [Kiad. az] OMK Műszaki Dokumentációs Osztály[a]. Bp. 1960. 69 l.

Az irodalmi modernizmus kérdéséről. Válogatott cikkbibliográfia. 2. r. Összeáll. DÉR Endre. (Lezárva: 1959. dec. 4.) Szeged, 1960. 11 l. — | [Szeged.] Egyetemi Könyvtár. A Szegedi Egyetemi Könyvtár kiadványai 45. |

Iskolai könyvtárosok tájékoztatója. [Kiad. az] Országos Pedagógiai Könyvtár. Bp. 1960, Tankönyvkiadó. 25 l.

A könyvtárakban folyó tudományos kutatótevékenység helyzete. Az 1959. február—március adatgyűjtés feldolgozásának összefoglaló eredményei. [Összeáll. és kiad. az]

Országos Széchényi Könyvtár Könyvtártudományi és Módszertani Központ, Könyvtártudományi Osztály (LÁZAR Péter) [irányításával]. Bp. 1959 [1960]. 28 l., 4. t. *A könyvtárügy második ötéves tervének irányelvei*. Bp. 1960, Egyet. ny. 7 l. Kl] ny. A Könyvtárosból. |

(KÖPECZI Béla—KOVÁCS Máté—BARABÁSI Rezső): *A magyar könyv tizenöt éve*. | 1945—1960 | A Nemzeti Múzeum dísztermében | 1960. szept. 10.—okt. 9. | rendezett kiállítás alkalmából kiad. a Művelődésügyi Minisztérium. Bp. (1960). 23 l., 15 t.

LŐRINCZ Zsuzsa, B.: *A magyar külügyminisztérium levéltára. I. r.* | 1918—1945. — 1912—1948. | Repertórium. Bp. 1959 [1960], LOK. 250 l. | Levéltári leltárak. |

Magyar pedagógiai irodalom. 1959. Név- és szakmutató. (Fel. szerk. ZIBOLEN Endre) Bp. 1960. 61 l. | Az Országos Pedagógiai Könyvtár kiadványai. |

A Magyar Tanácsköztársaság sajtójának bibliográfiája. [Kiad. az] MSZMP K. B. Párttörténeti Intézete. Bp. 1960, Franklin ny. 35 l.

[*MTA Könyvtár.*] *A Magyar Tudományos Akadémia Könyvtára*. 1826—1961. (Szerk.: RÓZSA György irányításával CSAPODI Csaba, MORAVEK Endre stb. Képszerk.: TÖKÉS László.) Bp. (1960), Akad. Kiad. 109 l., 1 térk. Bibliogr. 50—54. l.

Mutatók. Összeáll. az Akadémiai Kiadó szerkesztőségének munkaközössége DIENES Gedeon vezetésével. Bp. 1960, Akad. Kiadó. 36 l. | Szerkesztési irányelvek. |

A Nemzetközi Dokumentációs Szövetség távlati programja. FID 325. | Outlines of Federation for Documentation. | | Kiad. az Országos Széchényi Könyvtár Könyvtártudományi és Módszertani Központja és az Országos Dokumentációs Bizottság. | Bp. 1960. 60 l. | Külföldi könyvtári szakirodalom 6. |

Országos Széchényi Könyvtár. Az — francia nyelvű kötetes kéziratának katalógusa. Catalogue des volumes manuscrits français. J. HAJDU Helga közreműködésével összeáll. Cz. MUSZTÁCS Ágnes. Bp. 1960. 107 l. | Az Országos Széchényi Könyvtár kiadványai 52. |

Országos Széchényi Könyvtár. Az — kiadásában megjelent művek jegyzéke. Liste des ouvrages publiés par la Bibliothèque Nationale Széchényi. Bp. 1960, Országos Széchényi Könyvtár Könyvtártudományi és Módszertani Központ. 25 l.

(RÉNYI-VAMOS Ferenc): *A magyar urológiai irodalom bibliográfiája*. Bp. 1959

[1960], Orvostud. Dok. Közp. 286 l. | Szociális témabibliográfia 5—10. |

SÁRKÖZI Péter: *A mezőgazdasági szakirodalom rövid áttekintése.* | Segédanyag a tiszteletdíjas falusi könyvtárosok 1960. évi nyári tanfolyamához. | Bp. 1960, Országos Széchényi Könyvtár Könyvtártudományi és Módszertani Központ. 37 l. | A könyvtárosképzés füzetei. |

STAUD Géza: *Magyar színészeti szakönyvek bibliográfiája.* 1945—1960. Bp. 1960, Színháztudományi Intézet, Országos

Színháztörténeti Múzeum. 91 l. | Színháztörténeti füzetek 36. |

SZABÓ György: *Világirodalmi tanulmányok.* 1958. [Bibliográfia.] Bp. 1960, Akad. ny. 81—115. l. | Klny. a Világirodalmi Figyelőből. |

A Szovjetunióban megjelenő fontosabb orvosi folyóiratok rövid ismertetése. [Kiad. a] Magyar Szovjet Baráti Társaság Orvosi Szakosztálya. [Bp. 1960.] 18 l.

Összeáll.: H. Izsó Livia

TARTALOM

<i>Kovács Máté</i> : A magyar könyv- és könyvtárkultúra a szocializmus kezdeti szakaszában (III. közlemény) — Le livre hongrois et les bibliothèques hongroises pendant la période initiale du socialisme (1945—1954)	1
<i>Balázs Sándor—Szabolcska Ferenc</i> : A szakirodalom és a műszaki dokumentáció szolgáltatásainak terjesztése és felhasználása az iparban — Dissemination and utilization of special literature and technical documentation in the industry	44

KISEBB KÖZLEMÉNYEK

<i>Jakó Zsigmond</i> : Újabb adatok a kolozsvári Heltai-nyomda kezdetéhez	60
<i>Soltész Zoltánné</i> : Impresszum nélküli régi magyar nyomtatványok meghatározása	66
<i>Bíró Ferenc</i> : A XVIII. századvégi magyar lesekabinétek történetéhez	81
<i>Fabó Irma</i> : Néhány kiegészítés Kliegl József életrajzához	83
<i>ifj. Kozocsa Sándor</i> : Ki a „A sánta ördög” első magyar fordítója?	87

FIGYELŐ

<i>Szentmihályi János</i> : Két egyetemi jegyzet margójára	88
<i>Haraszthy Gyula</i> : A devizaigényes külföldi könyvbeszerzés elemzésének néhány tanulsága	91
<i>Hodinka László—Mikó Lajosné</i> : Raktározás, használat és feltárás a két budapesti műszaki egyetem tanszéki könyvtáraiban	99
<i>Osapodíné Gárdonyi Klára</i> : Egy újabb, ismeretlen Corvin-kódex feltűnése az amerikai könyvpiacra	105
<i>Barta Gábor</i> : A Nemzetközi Szabványügyi Szervezet (ISO) új könyvtári vonatkozású szabványajánlása	108
Hírek: A magyar könyv tizenöt éve (<i>Sallai István</i>) — Karl d'Estér (<i>D. B.</i>) — Keszthelyi kiállítás (<i>Keresztúry Dezső</i>) — Orvostudományi Dokumentáció Romániában (<i>Dörnyei Sándorné</i>) — Finnugor kiállítás az Országos Széchényi Könyvtárban (<i>P. Lakatos Éva</i>) — Az orvosi irodalom nemzetközi cseréje — Újabb nemzetközi regionális szakmai összejövetelek — Tűzpróba a New York Public Library-ban (<i>Gombocz István</i>) — Román könyvkiállítás (<i>F. M.</i>)	109

SZEMLE

A Magyar Tudományos Akadémia Könyvtára (<i>K. D.</i>)	114
Tanszéki könyvtárosok tanfolyama (Ism. <i>Móra László</i>)	114
A Budapesti Egyetemi Könyvtár kiadványai (Ism. <i>Futala Tibor</i>)	115
Iztoriceszkij ocserk i obzor fondov Rukopisznogo otdela Biblioteki Akademii Nauk (Ism. <i>Weger Imre</i>)	117
Inoztrannüe periodiceszkie izdanija po bibliografii i bibliotekovedeniju, imejuscsieszja v bibliotekah Moszkvü i Leningrada (Ism. <i>F. Wendelin Lidia</i>) ..	118
Andrzej Ryszkiewicz: Exlibris Polski (Ism. <i>Galambos Ferenc</i>)	119
Bibliography of Czechoslovak Legal Literature (Ism. <i>Takács József</i>)	119
Három újabb szlovákiai ósnyomtatványkatalógus (Ism. <i>Borsa Gedeon</i>)	121
Dragutin Kniewald: Sitnoslikar Dubrovanin Feliks Petančić (Ism. <i>Osapodi Osaba</i>) ..	122
Milan T. Vuković: Mali knjižarski leksikon (Ism. <i>Dániel György</i>)	122
Werner Liebich: Anwendungsmöglichkeiten der Vertikalablage (Ism. <i>L. Mesterházi-Nagy Márta</i>)	123
Gelehrten- und Schriftstellernachlässe in den Bibliotheken der Deutschen Demokratischen Republik (Ism. <i>Osapodíné Gárdonyi Klára</i>)	124
Hoyt R. Galvin—Martin van Buren: Le bâtiment d'une petite bibliothèque publique (Ism. <i>Tombor Tibor</i>)	124
Stelio Bassi: Lezioni di bibliologia. I. Bibliologia tecnica (Ism. <i>Hernády Ferenc</i>) ..	125
Rózsa György: A magyar társadalomtudományok az UNESCO kiadványaiban (Ism. <i>Gombocz István</i>)	125
I. K. Kirpicseva: Bibliografija v pomocs' naucnoj rabote (Ism. <i>Weger Imre</i>) ..	126
Hazai könyvtártudományi irodalom (Összeáll. <i>H. Izsó Livia</i>)	127

Ára: 20,— Ft

Flófizetés egy évre 60,— Ft

TABLES DES MATIÈRES

<i>M. Kovács</i> : Le livre hongrois et les bibliothèques hongroises pendant la période initiale du socialisme 1945—1960. (III. Suite) (Résumé en français)	1
<i>S. Balázs—F. Szabolcska</i> : La propagation et l'utilisation des services de la documentation technique et de la littérature spéciale dans le domaine de l'industrie (Résumé en anglais)	44

CONTRIBUTIONS HISTORIQUES

<i>Zs. Jakó</i> : Nouveaux documents sur l'origine de l'imprimerie Heltai de Kolozsvár	60
<i>Z. Soltész</i> : Identification des livres hongrois du XVI ^e et XVII ^e siècle	66
<i>F. Bíró</i> : Contributions à l'histoire des „cabinets de lecture” hongrois à la fin du 18 ^e siècle	81
<i>I. Fabó</i> : Quelques éléments complémentaires à la biographie de József Kliegl	83
<i>S. Kozocsa</i> : Le premier traducteur hongrois du „Diable boiteux”	87

CHRONIQUES BIBLIOTHÉCONOMIQUES

<i>J. Szentmihályi</i> : En marge de deux notes universitaires (Le cours de bibliographie de Béla Kőhalmi)	88
<i>Gy. Haraszthy</i> : Quelques observations sur les acquisitions exigeant des devises étrangères	91
<i>L. Hodinka—M. Mikó</i> : Emmagasiner, utilisation et dépouillement des livres dans les bibliothèques de chaire de deux universités de Budapest	99
<i>K. Csapodi</i> : L'apparition dans le commerce américain d'un manuscrit du Moyen Age jusqu'ici inconnu faisant partie de la Bibliotheca Corvina	105
<i>G. Barta</i> : Une nouvelle recommandation bibliothéconomique de l'Organisation Internationale de Normalisation (ISO)	108
<i>Nouvelles</i> : Les quinze dernière années du livre hongrois (<i>Sallai István</i>) — Karl d'Estér (<i>B. D.</i>) — Exposition de livres à Keszthely (<i>D. Keresztúry</i>) — Documentation médicale en Roumanie (<i>H. S. Dörnyei</i>) — Exposition finno-ougrienne à la Bibliothèque nationale Széchényi (<i>É. P. Lakatos</i>) — Échanges internationaux de publications médicales — Nouvelles réunions internationales régionales — Épreuve du feu à la New York Public Library (<i>I. Gombocz</i>) — Une exposition de livres roumains (<i>M. F.</i>)	109

COMPTE RENDUS CRITIQUES

A Magyar Tudományos Akadémia könyvtára (<i>K. D.</i>)	114
Tanszéki könyvtárosok tanfolyama (<i>L. Móra</i>)	114
Les publications de la Bibliothèque de l'Université de Budapest (<i>T. Futala</i>)	115
Istoričeskij očerki i obzor fondov Rukopisnogo otdela Biblioteki Akademii Nauk (<i>I. Weger</i>)	117
Inostrannye periodičeskie izdanija po bibliografii i bibliotekovedeniju, imejuščiesja v bibliotekah Moskvy i Leningrada (<i>L. F. Wendelin</i>)	118
Andrzej Ryszkiewicz: Exlibris Polski (<i>F. Galambos</i>)	119
Bibliography of Czechoslovak Legal Literature (<i>J. Takács</i>)	119
Trois nouveaux catalogues d'incunables en Slovaquie (<i>G. Borsa</i>)	121
Dragutin Kniewald: Sitnoslikar Dubrovčanin Feliks Petančić (<i>Cs. Csapodi</i>)	122
Milan T. Vukovic: Mali knjižarski leksikon (<i>Gy. Dániel</i>)	122
Werner Liebich: Anwendungsmöglichkeiten der Vertikalablage (<i>L. M. Mesterházi-Nagy</i>)	123
Gelehrten- und Schriftstellernachlässe in den Bibliotheken der Deutschen Demokratischen Republik (<i>K. Csapodi</i>)	124
Hoyt R. Galvin—Martin van Buren: Le bâtiment d'une petite bibliothèque publique (<i>T. Tombor</i>)	124
Stelio Bassi: Lezioni di bibliologia. I. Bibliologia tecnica (<i>F. Hernády</i>)	125
<i>Gy. Rózsa</i> : Les sciences sociales hongroises dans les publications de l'UNESCO (<i>I. Gombocz</i>)	125
<i>I. K. Kirpiseva</i> : Bibliografija v pomosoc' naucnoj rabote (<i>I. Weger</i>)	126
Nouvelles publications bibliothéconomiques. (<i>L. H. Izsó</i>)	127